

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р **Милан Лефтеров Миланов**

член на научно жури съгласно Заповед № 526/27.02.2015 г. на Ректора на Югозападния университет "Неофит Рилски" за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
на

Вероника Гошева Стоилова

Докторант на самостоятелна подготовка по научна специалност „Международно право и международни отношения”, шифър 05.05.15, на тема:

„ДОКТРИНАТА ЗА ХУМАНИТАРНАТА ИНТЕРВЕНЦИЯ В СЪВРЕМЕННАТА ПОЛИТИЧЕСКА ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ”

Научен ръководител: проф. д-р Милан Миланов

1. Представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № 526 от 27.02.2015 г. на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски” - Благоевград и в съответствие с чл. 9 от ЗРАСРБ, чл. 30, ал. 3 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл. 4, ал. 3 от ВПРАС в ЮЗУ ”Неофит Рилски” и решение на ФС на Правно-историческия факултет на ЮЗУ (Протокол № 24/26.02.2015 г. съм определен за член на научно жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на тема:

„Доктрината за хуманитарната интервенция в съвременната политическа действителност”

на асистент **Вероника Гошева Стоилова** – докторантка на самостоятелна подготовка към Катедра «Международно право и международни отношения» в Правно-историческия факултет на Югозападния университет «Неофит Рилски» - Благоевград

за придобиване на образователната и научна степен доктор по научната специалност “Международно право и международни отношения”, шифър 05.05.15, в област на висше образование 3, Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право.

Представеният от Вероника Стоилова комплект документационни материали на хартиен носител е в съответствие с чл.9 от ЗРАСРБ, чл.30, ал. 3 от Правилника за неговото прилагане, както и с чл. 36 от Правилника за развитие на академичния състав на Югозападния университет „Неофит Рилски”.

Докторантката е приложила 3 (три) броя публикации по проблематиката на дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантката ас. Вероника Гошева Стоилова е родена на 5 октомври 1984 година в гр. Благоевград. Завършва средното си образование в Средно общообразователно училище с изучаване на чужди езици „Св. Климент Охридски”, Благоевград, с чуждоезиков профил – руски език. Впоследствие завършва ОКС „бакалавър” и ОКС „магистър” по специалност „Международни отношения” в ЮЗУ „Неофит Рилски”. В края на следването си в бакалавърската програма участва в „Модел на ООН”, Санкт Петербург, Русия. След завършване на висшето си образование от м. октомври 2007 г. започва работа като главен

специалист в Европейския документационен център към Правно-историческия факултет. През 2009 г. е назначена като специалист-проекти в отдел „Научни проекти” на Югозападния университет. Представител е на Университета по въпросите на Болонския процес през периода 2008 – 2010 г. След успешно издържан конкурс, от м. октомври 2010 г. започва работа като редовен асистент към Катедрата по „Международно право и международни отношения” в Правно-историческия факултет. Преподавателският ѝ опит включва водене на семинарни занятия по учебни дисциплини като История на международните отношения, Външна политика на България, Политическа история на Европа и САЩ, Европейско политическо сътрудничество и интеграция, Европейският съюз в системата на международните отношения, Европейска система за сигурност - международни и регионални аспекти, Сравнителен анализ за теории на международните отношения и външната политика, Институционална система на Европейския съюз, Външна политика на САЩ и Европа, Теория и практика на международните преговори, Европейски международни организации, Външни отношения на ЕС, Външнополитически анализ и прогнозиране, Институционална система на ЕС, Управление на кризи и хуманитарно сътрудничество, История на европейската идея и интеграция, Политики на ЕС. Член е на редакционната колегия на списание “Международна политика”, издание на Правно-историческия факултет на ЮЗУ “Неофит Рилски”.

През 2012 г. е зачислена за докторантка на самостоятелна подготовка към Катедра “Международно право и международни отношения”.

В това си качество Вероника Стоилова е участвала в редица (около 30) престижни национални и международни, вкл. и в рамките на Европейския съюз, научни прояви (конференции, кръгли маси, семинари, експертни срещи, тематични информационни дни, научно-практически стажове), чийто списък е приложен към документацията на процедурата по защитата.

През периода 2012 - 2013 г. по предложение на Представителството на Европейската комисия в България е избрана за представител за България в Пан-европейската работна група на европейските документационни центрове по „Предизвикателства пред работата на европейските документационни центрове през XXI век”. Съавтор е на издадения от Европейската комисия каталог, посветен на същата тема.

Участва в разработването на редица проекти по национални и международни програми. Член е на научните колективи на седем научно-изследователски проекта, два от които по Програма за европейско териториално сътрудничество „Гърция – България 2007-2013”. Участва като академичен наставник по проект „Студентски практики” на МОН. Докторантката В. Стоилова владее английски и руски език, ползва немски език.

Взема активно участие в техническото обезпечаване на кандидат-студентски, семестриални и държавни изпити, както и в изготвянето на документация, свързана с учебните програми и планове в специалностите „Международни отношения” и „Европеистика”. Участва активно в живота на Катедрата и се ползва с уважението на своите колеги.

3. Предмет и актуалност на изследването

Предметът и актуалността на изследването се определят или по-точно произтичат от дисертабилността на темата. Науката познава не малко теми, които сами по себе си са любопитни, занимателни и дори значителни, без да са достатъчно дисертабилни, тоест без да представляват определен траен интерес и без да носят перспектива не само за бъдещето, но дори и за настоящото развитие на третираната в тях проблематика. С удовлетворение мога да констатирам, че пред нас е една дисертационна работа, която носи всички необходими белези на дисертабилността, а именно:

- **предметът на работата, нейният обект, нейните цели и задачи** са тясно свързани и се намират в непосредствена зависимост от основната теза на изследването, която авторката формулира като необходимост от цялостно изясняване на същността, значимостта и проявленията на хуманитарната интервенция като явление в международните отношения в съвременния свят. Това е една всеобхватна и всеобемна теза, която подсказва мащаба на работата и подхода на дисертантката, а в значителна степен и целите и задачите, които тя си поставя и които, както ще стане ясно от анализа на съдържанието, по мое мнение, постига в максимална степен. В процеса на своите изследователски търсения В. Стоилова си поставя за **цел и задача да направи задълбочен анализ на съвременната геополитическа обстановка в света**, на съотношението между идеализъм и реализъм, т.е. на мястото на националните интереси във взаимоотношенията между националните държави, които, противно на някои космополитични илюзии, ще продължат да съществуват и да се развиват още непредвидимо дълго време въпреки песимистичните и егоистични предсказания на заинтересувани политически среди. **Цел и същевременно задача**, които откриваме в дисертацията, е и проблемът за **хуманизирането на международните отношения**, наред с други фактори и чрез подкрепа и добросъвестно прилагане на международното право като основен фактор за регулиране на същите тези отношения.

Комплексният и интердисциплинарен характер на темата несъмнено предопределят нейната дисертабилност, подчертавайки и задълбочавайки безспорната ѝ обвързаност с редица различни, но кохерентни сфери на широката международна проблематика, като международното публично право, международното частно право, международното хуманитарно право, международното дипломатическо и консулско право, конфликтологията, псефологията, защитата на правата на човека, преговорния процес и международното договорно право, международните организации и т.н.

4. Структура и методология на работата

Структурата на работата е класическа по форма. Обхваща: увод, три глави, заключение и библиография в обем от 229 страници, като научният апарат е застъпен с 274 бележки под линия, а библиографията съдържа 208 заглавия на кирилица и латиница на български (18), руски (4) и английски език (145), както и информационни справки от Интернет (41). Тук е мястото да се подчертае богатството и разнообразието на използваните международноправни източници, вариращи от официални устава, статuti, конвенции, договори, декларации и документи на крупни международни правителствени организации и интеграционни общности (ООН, ОССЕ, ЕС, Съвета на Европа, НАТО и др.) до релевантни актове на отделни държави, илюстриращи не само участието им в международния живот, но и тяхното отношение към темата и тезата на дисертационния труд.

Дисертантката В. Стоилова е постигнала задълбоченото и аналитично третиране на изследваната проблематика чрез умело, но и селективно използване там, където е необходимо, на **различни методологични способности и похвати**, сред които се открояват историко-хронологичният, проблемно-аналитичният, системният, структурно-функционалният, сравнителният, индуктивният, дедуктивният и други методи.

5. Съдържание и характеристика на дисертационния труд

Както е възприето в практиката, **Уводът** изяснява целите на изследването, неговия предмет и задачи и очертава методологическата основа. Казано обобщено, в Увода се съдържа аргументацията за актуалността на дисертационния труд, обосновава се и се защитава неговата основна теза.

Първа глава, озаглавена „Хуманитарната интервенция като явление и предмет на анализ“, е структурирана в три параграфа, в които се третира понятието „хуманитарна интервенция“ и се анализират процесите, довели до възникването и развитието на

доктрината за хуманитарната интервенция. В духа на открояващата се в цялата работа тясна връзка на теоретичното международноправно осмисляне на разглежданите процеси и явления с практико-прагматичната значимост на тяхното приложение авторката свежда съвременния дебат по тази актуална проблематика до два основни въпроса, а именно: съществува ли право на хуманитарна интервенция и ако съществува, чие е това право?

Въздействието на тази глава от изследването се състои в примерите, изводите и заключенията. Красноречивите примери служат за основание на направените изводи, а те, от своя страна, за налагащите се логически заключения, които всъщност представляват убедителни отговори на поставените въпроси. Ограниченият обем на настоящото становище не дава възможност за подробно изброяване и анализ на тези примери, но те са на разположение в дисертацията и автореферата на всички, които желаят да се запознаят с тях.

Втора глава, наименувана “Предпоставки за възникването на въоръжената хуманитарна интервенция”, има за предмет съществените въпроси за начините и средствата за нейното осъществяване, за правните аспекти при реализирането на хуманитарната интервенция, за ограниченията на въоръжената хуманитарна интервенция и за свързаното с нея признаване право на интервенция или констатация за неправомерна практика. Последното твърдение означава – и В. Стоилова логично поставя ударението върху него, - че изводите, които тя представя на нашето внимание, цитирам: “са своеобразен опит за изясняване на основанията за предприемане на въоръжена хуманитарна интервенция като морално право на интервениращата държава или група държави или като част от неправомерна практика”. С право дисертантката откроява като централен в дискусиата извода относно възможността хуманитарната интервенция да се превърне в легитимна практика за международната общност, като, разбира се, същата тази общност продължава да счита интервенцията и държавният суверенитет за несъвместими понятия с всичките произтичащи от това последствия за теорията и практиката на международните отношения. Освен изискването интервенцията и нейният мандат да са морално оправдани и санкционирани от съответните органи на ООН, преди всичко от Съвета за сигурност, необходимо е употребата на въоръжена сила в съответствие с разпоредбите на Глава VII от Устава на ООН да се разглежда като крайна мярка с оглед ограничаване и премахване на най-тежките престъпления като геноцид, груби нарушения на човешките права или масови убийства.

Трета глава носи наименованието “Хуманитарната интервенция и „отговорността за защита” и в своите три параграфа съдържа анализ на важни въпроси от същността на хуманитарната интервенция. В първия от тях се изяснява понятието и изградената на негова основа **концепция за “отговорността за защита”** като ударението се поставя върху взаимовръзката между държавата като организация на обществото и населението, обитаващо нейната територия. Интересен и основателен е изводът, който авторката прави, сравнявайки идеята, водеща началото си от Вестфалския мирен договор (1648 г.) за суверенитета като право на държавата да управлява своята територия ведно с прилежащото ѝ население с по-новата концепция за суверенитета не само като върховно право, каквото той несъмнено продължава да представлява, но и като отговорност за защита, което вече обогатява мисията на суверенитета и в известен смисъл му възлага нови функции в процеса на неговото упражняване. Това сравнение и изобщо всестранното и аналитично обосноваване на “отговорността за защита” свидетелства за задъбочените теоретични търсения на кандидатката не само по посока на непосредствения въоръжен или невъоръжен израз на хуманитарната интервенция в пространствен или времеви аспект, но и в по-широк план, обхващащ както прединтервенционните превантивни мерки, така и посткризисното възстановяване. В този смисъл ас. В. Стоилова сполучливо е анализирала “отговорността за защита” като явление предполагащо и предпоставящо широк набор от дейности, в своята цялост, свързани с отговорността, но застъпващи конкретни нейни проявления, а именно: отговорност за предотвратяване, отговорност за реагиране и отговорност за възстановяване.

Въоръженият компонент на хуманитарната интервенция се изявява най-вече в дейностите по реагиране с оглед решаване на кризата и възстановяване на мира. Разумно и далновидно авторката допуска и дори подсказва възможността от злоупотреба при прилагането на “отговорността за защита” от страна на реакционни или агресивни режими, спекулиращи с националните идеали, а по същество решаващи тясно партийни или корпоративни интереси.

По подобен начин ас. В. Стоилова разглежда и изследва понятието и практиката на т.нар. **хибридна война**. Тя основателно и мотивирано доказва, че, макар и звучащо ново и необичайно, това понятие отразява една практика, която в същност не е нова. Необичайното е, че в настоящата международна ситуация, в условията на отсъствието на класическия тип война или по-точно на голяма война от познатия досега класически тип, средствата, които се използват за воденето на десетки по-малки по обхват и предназначение, но не и по малко безопасни и безобидни локални или регионални войни, са изключително разнообразни, съчетаващи формите и методите на стратегическите полеви военни действия с партизанската съпротива, войната в тила, информационната, психологическата, пропагандната и технологическата война, с други думи съчетание между конвенционалните и асиметричните военни средства. Хибридният вариант на войната, с възможно присъствие и на елементи на тероризъм в него, представлява определена заплаха и за държавния суверенитет поради недостатъчно ясното разграничаване на състоянията на война и мир. Отново ограниченият обем на рецензентския текст не дава възможност за задълбочаване, но същевременно и не пречи да се констатира сериозното отношение и пълнотата, с които В. Стоилова разглежда и обобщава смисъла и значението на хибридна война в съвременната политическа действителност. И това е безспорна нейна заслуга.

В **Заключението** на дисертационния труд са залегнали редица констатации и изводи, произтичащи от развитието на темата в отделните глави и отразяващи както обективните резултати от изследователските усилия на авторката, така и нейните идеи за възможно практическо приложение на тези изводи с оглед обогатяване и усъвършенстване на практиката на международните отношения и участието на България в тях. В заключителната част на своята работа В. Стоилова поставя открито и недвусмислено и въпроса за редица несъвършенства на функциониращата в момента система на международните отношения, един от най-ярките примери за което е именно неяснотата и липсата на стриктна и общоприета регламентация на хуманитарната интервенция, особено в нейния най-краен вариант – въоръжената намеса.

6. Приноси и приносни моменти

Добре известно е, че далеч не всяка дисертация, изследваща теоретични и практико-приложни проблеми съдържа изключителни по своето значение приноси. А това не е и възможно, тъй като значимостта на всяка дисертация се определя от темата, актуалността, обхвата, предназначението и ползата от нея за общественото развитие и други подобни съображения и изисквания. Задължително е обаче всяка дисертация да съдържа достатъчно приноси и приносни моменти, предназначени да защитят нейната основна теза, цели и задачи. В случая с дисертационния труд на В. Стоилова това изискване е постигнато в оптимална степен. Налице са редица констатации, изводи и заключения, които имат стойността на приноси или приносни моменти, като например:

- в дисертационния труд е потърсена и намерена, отчитайки съществуващите разнообразни становища, в максимална степен точна дефиниция на трите основни понятия: “хуманитарна интервенция” (вкл. “въоръжена хуманитарна интервенция”); “отговорност за защита” и “хибридна война”;

- след анализа на еволюцията на хуманитарната интервенция, авторката поддържа становището за необходимост от осъвременяване на нейната теория и практика;

- запълва известна празнота в научноизследователските дирения в тази насока, като поставя ударението върху международноправните аспекти на доктрината за хуманитарната интервенция;
- прилага интердисциплинарен научно-изследователски подход;
- значителен принос е определянето на същността на хибридната война като нова асиметрична заплаха за международния мир и сигурност;
- открито и недвусмислено се поставят въпроси като спорният характер на третираните основни понятия и недостатъчната активност на международната общност за тяхното обсъждане, регламентиране и кодифициране;
- изтъква се и се анализира слабостта на редица международни институции (ООН и др.), и приети от тях съответни документи, като се поставя под въпрос тяхната ефективност.

7. Критични бележки и препоръки

След всичко казано до тук, считам, че няма място за критични бележки в смисъл на отричане или отхвърляне на съответни тези, констатации или становища на кандидатката, поставящи под съмнение положителния резултат от нейните научноизследователски усилия. В този смисъл бележките, които следват, има характера преди всичко на препоръки и пожелания с оглед по-нататъшно подобряване на предложения труд:

- на фона на общо взето стегнатото изложение на авторския анализ, прави впечатление известно многословие при обосноваване на аргументацията и представянето на доказателствения материал;
- при редица казуси се излагат различните становища или позиции по даден проблем, без в крайна сметка да става ясно кое или чие мнение надделява или преобладава и защо. Правилно е вменияването във вина за това положение на съответните съществуващи международни механизми, но би било добре да е налице по-ясна конкретизация и по-прагматични изводи с оглед подсказване на решение на спорните проблеми;
- считам, че научната и обществена значимост на предложения изследователски труд на В. Стоилова има необходимите качества, след съответно съобразяване с бележките и препоръките на журито, да бъде издаден, което би било от полза както за студентите и преподавателите, така и за широката четяща аудитория, проявяваща интерес към тази проблематика. Разбира се, това би могло да стане при желание на кандидатката.
- Направените бележки и препоръки в никакъв случай не поставят под съмнение безспорния положителен резултат от работата на ас. В. Стоилова.

8. Заключение

След подробното ми запознаване с дисертационния труд на гл. ас. В. Стоилова мога да твърдя, че той съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които напълно отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за неговото приложение.

Трудът показва, че докторантката ас. Вероника Гошева Стоилова притежава необходимите теоретични знания и професионална опитност, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. Тя развива и защитава своята теза със завидна компетентност, солидна аргументация и доказва, че умее да борава със сложна и ограничено разработвана в българската специализирана литература проблематика, а в известна степен и в чужбина. Умее, което е особено важно, да заявява и защитава собствено мнение по редица дискуссионни въпроси.

Предвид гореизложеното, към което прибавям и отличното си впечатление от активното ѝ участие в работата на Катедра "МПМО", изразявам *положителната си оценка* за осъщественото изследване, съдържащо се в представения дисертационен труд,

постигнатите резултати и приноси моменти и *предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен “доктор”* на ас. Вероника Гошева Стоилова по научна специалност “Международно право и международни отношения”, в област на висше образование 3, Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право.

28.03.2015 г.

проф. д-р Милан Миланов